
Redactioneel

Dit nieuwe nummer van Over.Werk start, in de katern **Monitoring van de arbeidsmarkt**, met een uitgebreide profielschets van de NEET-jongeren in Vlaanderen. Ines Penders, Pieter-Jan De Graeve en Sarah Vansteenkiste brengen de situatie in kaart van deze jongeren die niet werken en geen onderwijs of opleiding volgen. Op basis van de sociodemografische kenmerken en arbeidsmarktpositie van deze groep onderzoeken de auteurs hoe ver hun afstand is tot de arbeidsmarkt. Naast het arbeidsperspectief wordt er ook gekeken of er een opleidings- of vormingsperspectief aanwezig is bij de NEET-jongeren, aangezien dit een even belangrijke prioriteit is in hun begeleiding. Omwille van de grote heterogeniteit in deze groep zijn kwantitatieve inzichten des te belangrijker met het oog op een doelgericht beleid. Het belang van zo'n beleid neemt nog toe nu de COVID-19-pandemie de positieve evolutie van de NEET-ratio van de laatste jaren wellicht onder druk zet.

In de katern **Gepubliceerd** komen zeventien recent afgeronde arbeidsmarktonderzoeken aan bod, onderverdeeld in zes rubrieken. In de rubriek *Kwaliteit van de arbeid* bijten Ria Bourdeaud'hui en Hendrik Delagrange de spits af met een onderzoek dat extra relevant is in het licht van de coronacrisis, waarin telewerken tijdelijk de norm is geworden. Zij bespreken namelijk de resultaten van de recentste editie van de Werkbaarheidsmonitor, waarbij ze nagaan wat de effecten zijn van telewerken en e-mailen na de werkuren op werkstress en de werk-privébalans die werknemers ervaren. Een onderscheid wordt gemaakt tussen werknemers met aanvaardbare en met (te) hoge taakeisen. Het tweede artikel sluit hierbij aan: Joni Delanoeyje onderzoekt de omstandigheden waaronder thuiswerk werknemersuitkomsten verbetert dan wel schaadt. Ze identificeert een aantal kansen en valkuilen van thuiswerk, die ze vervolgens tegen het licht houdt

van het huidige coronatijdperk. Ze sluit haar bijdrage af met mogelijke handvaten voor het 'nieuwe thuiswerkbeleid' in organisaties. Hans De Witte en Anahí Van Hootegem trekken het perspectief breder en gaan na wat de impact van de coronacrisis is op de kwaliteit van de arbeid. Via een online survey zochten ze een antwoord op de vraag in hoeverre de kenmerken van het werk aangetast werden door de coronacrisis. De rubriek wordt afgerond met een artikel van Valeria Pulignano over de sociale gevolgen van platformwerk voor werk en werkgelegenheid. Platforms zoals Uber en Deliveroo zijn de afgelopen jaren snel populairder geworden, maar dit soort werk heeft implicaties voor de sociale bescherming van werknemers. Daarnaast onderzoekt zij ook de rol van collectieve onderhandelingen als instrument om de rechten van werknemers te vrijwaren, en welke rol beleidsmakers daarin kunnen spelen.

De tweede rubriek belicht drie studies rond *Competenties*. Nieuwe competenties ontwikkelen kan op tal van manieren. Zo zijn ondernemersopleidingen aangeboden door SYNTRA Vlaanderen een nuttig instrument in de creatie van vaardigheden bij (jong)volwassenen. Fritz Schiltz, Kristof De Witte en Deni Mazrekaj bestuderen de doelmatigheid van deze opleidingen door efficiëntiescores van opleidingen te vergelijken, rekening houdend met kenmerken van cursisten en van de opleidingen zelf. Met hun studie willen de auteurs een toolkit aanbieden waarmee de werking van ondernemersopleidingen geëvalueerd en verbeterd kan worden. De tweede bijdrage stelt e-leren centraal. Door de digitale ontwikkeling zijn er naast klassikaal leren heel wat nieuwe vormen van leren ontstaan. Net zoals bij telewerken zorgde de coronacrisis ook – ongepland en ongewild – voor een doorbraak van e-leren, zowel in het leerplichtonderwijs als in het volwassenonderwijs. Lieve Lembrechts, An Katrien

Sodermans en Ditte Kimps brengen verslag uit van een bevraging die na de eerste coronagolf bij opleidingsverstrekkers peilde naar hun ervaringen met online en blended leren. De auteurs bespreken de voor- en nadelen, de kansen en de valkuilen en formuleren aanbevelingen voor een succesvolle doorontwikkeling van digitale leervormen. De laatste bijdrage rond competenties focust op de effecten van technologische veranderingen op jobs, werkbeleving, vaardigheden en hoe daarmee wordt omgegaan door medewerkers, leidinggevend en organisaties. Sarah Desmet en Ans De Vos ontlede de resultaten van een uitgebreide bevraging bij Belgische werknemers en leidinggevend. Ook zij leggen de link met corona: de gezondheidscrisis maakt immers opnieuw duidelijk hoe in onzekere en snel veranderende tijden het toekomstbestendig maken van werknemers cruciaal is voor duurzame loopbanen, performante bedrijven en een vlot werkende arbeidsmarkt.

De volgende drie studies groeperen we onder de noemer *Loopbanen*. In de eerste bijdrage geeft Lenny Stevens een samenvatting van het recentste schoolverlatersrapport. In deze jaarlijkse VDAB-publicatie staat de vraag centraal hoe goed de Vlaamse schoolverlaters uit de verschillende studierichtingen aansluiting vinden met de arbeidsmarkt. Concreet wordt becijferd hoe groot het aandeel schoolverlaters is dat één jaar na schoolverlaten op zoek is naar werk. Het behalen van een diploma blijft het belangrijkste toegangsticket tot de arbeidsmarkt. Hoe hoger dit diploma, hoe vlotter de arbeidsintrede verloopt. Ook werkervaring, via een systeem van leren en werken of via stages tijdens specialisatiejaren, zorgt voor een vlottere toegang tot de arbeidsmarkt. Marijke Verbruggen onderzoekt de beperkte mobiliteit op onze arbeidsmarkt, en met name het fenomeen van loopbaaninactie. Er zijn namelijk heel wat mensen met een nood aan of een wens tot jobverandering die deze stap niet zetten. Externe barrières spelen daarbij een rol, maar zeker ook niet-rationale invloeden die ervoor zorgen dat mensen niet tot de gewenste verandering komen. In haar theoretisch onderzoek wil ze dit fenomeen meer centraal zetten, om zo beter te begrijpen waarom en wanneer loopbaaninactie zich voordoet en wat de gevolgen kunnen zijn. Zelfstandigen die wel een loopbaanstap durven zetten, en meer bepaald naar een job in dienstverband, kunnen daar

gevolgen van ondervinden. Jeroen Mahieu, Francesca Melillo, Toke Reichstein en Peter Thompson onderzoeken het looneffect van deze beslissing. De resultaten tonen aan dat ex-ondernemers in België minder verdienen in een job in dienstverband dan gelijkaardige werknemers zonder ondernemerschapservaring. Het negatieve looneffect is afhankelijk van een reeks factoren, zoals de duur van het ondernemerschapservaring, de functie van de ondernemer voor hij of zij besliste om zelfstandige te worden en of het om dezelfde werkgever gaat.

De vierde rubriek groepeert drie studies rond *Mobiliteit*. Niels Morsink behandelt het thema jobmobiliteit. Hij geeft een overzicht van de mogelijke juridische vormen van jobmobiliteit en licht enkele (proef)projecten op het terrein toe. Ook de drempels waar deze projecten tegenaan lopen worden besproken, wat informatief is met het hoog op de voorgenomen hervormingen. Jobmobiliteit is immers een thema dat aan bod komt in zowel het federaal als het Vlaams regeerakkoord, maar bijvoorbeeld ook in het relance-advies van de sociale partners. De volgende bijdrage handelt over mobiliteit in de letterlijke betekenis van het woord: Karolien De Bruyne en Nick Deschacht gaan dieper in op het fenomeen van overmatige pendel. Een te lange pendeltijd impliceert immers een maatschappelijke opportunitetskost, omdat deze verplaatsingstijd niet kan worden ingezet als werk- of ontspanningstijd. Via een model dat de heterogeniteit in de graad van overmatige pendel tussen verschillende groepen werknemers verklaart, willen de auteurs bijdragen tot een beter inzicht in deze problematiek. Tot slot onderzoeken Kristof De Witte, Mara Soncin, Sarah Vansteenkiste en Luc Sels de economische effecten van de internationalisering in het hoger onderwijs. Het Vlaamse hoger onderwijs wordt namelijk steeds internationaler, wat kosten en baten met zich meebrengt. In hun studie worden deze kosten en baten – inclusief die voor de overheidsfinanciering – voor Vlaanderen gekwantificeerd. De resultaten worden verfijnd naar de nationaliteit, het onderwijsniveau en het wetenschapsgebied van de studenten. De auteurs formuleren ook een set van voor het beleid relevante opvolgingsindicatoren.

De voorlaatste rubriek gaat over *Arbeidsverhoudingen*. In de eerste bijdrage staan Maarten Hermans, Sam Desiere en Karolien Lenaerts stil bij de

rol van vakbonden. Maakt het verkiezen van syndicale vertegenwoordigers een wezenlijk verschil op de werkvloer? Gaat het om eerder symbolisch een naam aanvinken of heeft een vakbond op de werkplek een impact op de arbeidsvoorwaarden, het beleid en de bedrijfsprestaties? De onderzoekers combineren een literatuuroverzicht van recente empirische studies over het effect van werknemersinspraak op organisatieniveau met empirische analyses voor België op basis van de European Company Survey en eigen surveydata verzameld bij Belgische werknemers. Hannes Hollebecq praat ons vervolgens bij over werkerscoöperaties, ondernemingen waarin de medewerkers aandeelhouders en dus mede-eigenaars zijn. Op basis van een literatuurstudie en diepte-interviews bij vier werkerscoöperaties onderscheidt hij negen clusters van succesfactoren. Het gaat onder andere over welke mindset werkers-vennoten best cultiveren en over welke waarden belangrijk zijn om te concretiseren in de afspraken over aandeelhouderschap, de werkkrelatie en beslissingsprocessen.

Twee bijdragen in de rubriek *Doelgroepen* ronden de dertigste jaargang van Over.Werk af. Eerst komt het Vlaamse doelgroepenbeleid aan bod in een

artikel van Sam Desiere, Sofie Cabus en Bart Cockx. Dat doelgroepenbeleid focust sinds de zesde staats-hervorming, waarin werd beslist om het beleid op regionaal niveau vorm te geven, op drie groepen: jongeren, 55-plussers en personen met een arbeidsbeperking. Andere groepen, zoals de langdurige werkzoekenden, komen niet langer in aanmerking voor doelgroepverminderingen. In deze samenvatting van een VIONA-onderzoek analyseren de auteurs de impact van het Vlaamse doelgroepenbeleid op de tewerkstelling van de drie centrale doelgroepen. Sofie Cabus en Heidi Knipprath sluiten het nummer af met een studie over de tewerkstelling van personen met een arbeidsbeperking. Ondanks diverse maatregelen ligt de werkzaamheidsgraad van deze groep nog steeds erg laag. De auteurs beschrijven de determinanten voor (re) integratie en bespreken de effectiviteit van diverse maatregelen die de kans op werk voor personen met een arbeidsbeperking kunnen verhogen. De geformuleerde actiepunten kunnen dienen als leidraad voor een succesvolle arbeidsmarktintrede en inclusie van deze doelgroep.

Veel leesplezier!
Het redactieteam